

LINKÖPINGS UNIVERSITET
Institutionen för Institutionen för kultur och kommunikation
Avdelningen för konstvetenskap
och visuell kommunikation
B-uppsats

RONDELLHUNDEN SLÅR TILLBAKA

En uppsats om folklig konst i det offentliga rummet

VT 2006
Författare: Christina Lagneby
Johannes Risberg
Handledare: Bengt Lärkner

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
1. INLEDNING.....	3
1.1 FÖRORD	3
1.2 SYFTE.....	3
1.3 METOD OCH MATERIAL.....	4
1.4 LITTERATUR OCH KÄLLOR.....	5
2. AVHANDLING	6
2.1 ETT OFFENTLIGT KONSTVERK BLIR TILL.....	6
2.1.1. BAKGRUND.....	6
2.1.2. FINANSIERINGEN.....	7
2.1.3. SKISSFÖRSLAGEN	8
2.1.4. BESLUT.....	9
2.2. HÄNDELSEFÖRLOPP	9
2.2.1. STINA OPITZ.....	11
2.2.2. AKADEMI VRETA KLOSTER.....	13
2.2.3. MEDIA.....	14
2.2.4. VÄGVERKET.....	15
2.2.5. LÄNSMUSEET	16
2.3. GATUKONST	17
2.3.1. EN JÄMFÖRELSE MELLAN GATUKONST OCH RONDELLHUNDAR.....	19
2.4 DEN ALLMÄNNA UPPFATTNINGEN.....	22
3. AVSLUTNING	24
3.1. SLUTSATS OCH DISKUSSION	24
3.2. SAMMANFATTNING.....	25
REFERENSLISTA	26

1. INLEDNING

1.1 FÖRORD

Vi möts av konst varje dag. Torgen i våra städer är smyckade med fontäner och monument, besöker vi sjukhuset pryds korridorernas väggar av vitt skilda tavlor. Gatorna dekorerar av små statyer och ibland ser vi konstverk utan att reflektera över att det faktiskt är konst. Vi ser konsten så ofta att vi inte alltid reagerar över den och konstnären förblir en anonym gestalt där endast den intresserade människan går fram för att läsa mässingsskylten under konstverket. Kanske säger namnet oss något, kanske inte.

Det är vanligt att allmänheten inte känner sig delaktig i utsmyckningen av det offentliga rummet. Konsten beställs och placeras ut av kommunala tjänstemän och frågan vem som egentligen har rätten att bestämma över det som är allas dyker naturligtvis upp. Vem har rätten att säga ”det här är bra konst som duger att visas upp”?

Ibland händer det dock att folk vaknar till och reagerar. Kanske leder det bara till en hetsig debatt i lokalpressen, men i Linköping hösten 2006 sattes det hela igång till en livskraftig och spännande process.

Ett konstverk i en rondell, i form av en hund och en gigantisk rockring – beställt och finansierat av kommunen – förstördes av en anonym vandal. I väntan på att konstverket skulle lagas dök plötsligt en hemsnickrad hund i plywood upp. Ingen hade beställt den och ingen visste vem som gjort den, utom en anonym grupp kallad Akademi Vreta Kloster. Den väckte uppståndelse och snart blev de små hundarna fler och fler. Idag har hundar siktats över hela Sverige men även utanför landets gränser.

1.2 SYFTE

Vi vill med vår uppsats utreda rondellhundsfenomenet. Det är en ny företeelse med många obesvarade frågor. På kort tid har rondellhundskonsten blivit en del av den svenska kulturen. De flesta har sett en, många har även gjort en egen. Ordet ”rondellhund” fick t.o.m. en plats i Språkrådets lista över nyord 2006.¹

Vårt syfte är att undersöka varför just det här fick så stort genomslag när det kom, samt att utreda följande frågor:

¹ <http://www.sprakradet.se/nyord> (2007-03-24)

- Vilken roll i rondellhundsfenomenet hade Stina Opitz konstverk ”Cirkulation II” och hur såg processen som ledde fram till konstverket ut?
- Vilka tänkbara faktorer påverkade befolkningen till att skapa hundar trots det faktum att det inte var tillåtet?
- Vad var Akademi Vreta Klosters ursprungliga syfte när de framställde den allra första rondellhunden?
- Är rondellhundarna en form av gatukonst? Vilka likheter och skillnader finns?
- Kan rondellhundarna anses vara ”konst” eller är det en form av proteströrelse eller ett uttryck för lekfullhet?

Den vinkel vi valt är baserad dels på vårt personliga intresse för ämnet. Som konststuderande är det en intressant företeelse och när den dessutom finns på ett för oss lokalt plan är det svårt att inte ta tillfället i akt. Dessutom har vi under arbetets gång upptäckt hur sällan man som vanlig medborgare känner sig delaktig i konstens utformning i det offentliga rummet och tycker att rondellhunds-företeelsen på ett utmärkt sätt visar på motsatsen.

1.3 METOD OCH MATERIAL

Till den första delen av avhandlingen har vi använt oss i första hand av en deskriptiv metod, där vi kronologiskt beskriver hela händelseförloppet från Linköpings kommuns första idé om ett trafikkonstverk, via rondellhunds-fenomenet, till återinvigningen av hunden i ”Cirkulation II”.

I den andra delen har vi gjort en jämförelse mellan rondellhunds-fenomenet och gatukonst. Vi har valt att jämföra med just gatukonst därför att det är en samtida konstform som påminner mycket om rondellhundarna.

I slutet av avhandlingen har vi även gjort en undersökning där vi jämför hur åsikterna eventuellt kan skilja sig åt mellan människor som på något vis arbetar med konst och människor som vi slumpmässigt har valt ut på stan.

Vi har haft tillgång till två huvudsakliga typer av material; skriftligt och muntligt. De muntliga källorna är personer vi har intervjuat, totalt fem stycken samt en muntlig enkätundersökning med 15 slumpvis valda Linköpingsbor. Intervjuerna har varit mellan 20 och 50 minuter långa och finns inspelade. De intervjuade människorna har på olika sätt en stark anknytning till rondellhunds-fenomenet. Eftersom de alla har olika yrkesroller och synvinkel på företeelsen har vi fått en bred och varierad bild att bygga vidare på.

De intervjuade personerna är: Christer Fällman, planeringsledare för kommunens konstverksamhet; Lena Wiklund, länskonstkonsulent på läns museet i Linköping; Magnus Johansson, sektionschef på Vägverket Region Sydöst; Annika Ekstedt, reporter på Östgöta-Correspondenten samt Stina Opitz, konstnär och skapare av ”Cirkulation II”. Resultatet av enkätundersökningen med linköpingsborna presenteras i en sammanställning, se bilaga 1.

De skriftliga källor vi har använt oss av är tidningsartiklar, böcker, pressinformation från Linköpings kommun, Internet, samt en skriftlig intervju.

Tidningsartiklarna är främst hämtade ur Östgöta-Correspondenten, men även ur Linköpings Tidning och några av landets största morgon- och kvällstidningar; Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Aftonbladet samt Expressen. De böcker vi använt oss av presenteras närmare under rubrik 1.4. Forskningsläget. Pressinformationen delades ut vid återinvigningen av Stina Opitz ”Cirkulation II”. Vi har även sökt information på Internet och tidningsartiklarna är hämtade därifrån. Den skriftliga intervjun är gjord via e-mail med Akademi Vreta Kloster. (Se svaren i bilaga 2.)

1.4 LITTERATUR OCH KÄLLOR

Eftersom den här företeelsen är så ny finns det ännu ingen forskning om just rondellhundar. Däremot har vi använt oss av Cecilia Anderssons doktorsavhandling *Rådjur och Raketer – Gatukonst som estetisk produktion och kreativ praktik i det offentliga rummet*, (2006). Den beskriver ämnet gatukonst ur en konstvetenskaplig synvinkel och med ett antal olika aspekter på gatukonstnären och samhället.

Kommunerna och Konsten (1993) av Kerstin Lundberg och Chris Marschall är utgiven av Svenska Kommunförbundets Kultur- och fritidssektion. Den är tänkt som en hjälpande guide för de mindre kommunernas tjänstemän och deras arbete med konstfrågorna. Den baseras till stor del på undersökningar och intervjuer gjorda med landets kommuner angående hur omfattande konstarbetet är.

Vi har även använt oss av boken *Vår stad LINKÖPING Årsbok 2002* (2002) där en intervju med Stina Opitz förekommer.

Det som hittills har skrivits om specifikt rondellhundar återfinns i tidningarna. Det rör sig om en stor mängd artiklar men i sammanhanget får innehållet betraktas som ganska fattigt. Östgöta-Correspondenten har skrivit överlägset flest artiklar, men de flesta har formen av rena rapporteringar om förekomsten av hundar. De andra tidningarna har ett mindre antal artiklar, men å andra sidan är de mer inriktade mot forskning och vetenskap. En del debattinlägg har även förekommit.

2.AVHANDLING

2.1 ETT OFFENTLIGT KONSTVERK BLIR TILL

2.1.1. BAKGRUND

Konstnärlig utsmyckning i trafikmiljö har länge varit ett känsligt och delvis motarbetat ämne. Ståndpunkten från Vägverkets sida har varit ytterst restriktiv och man har menat att estetisk utsmyckning kan verka distraherande för trafikanterna. På senare år har synpunkterna dock ändrats och idag är åsikten oftast att en kal och händelselös trafikmiljö snarare medför bristande uppmärksamhet hos de som rör sig i den.² Konsten anses kunna göra det lättare för trafikanter att orientera sig och även höja uppmärksamheten och hjälpa till att anpassa hastigheten till en lämplig nivå.

I Linköping började diskussioner om att uppföra professionellt utförd konst, i trafikmiljö, under hösten 2004.³ Ett beslut togs dock inte förrän i början av 2005, då närmare planer för en budgetering fanns. Den konstnärliga gestaltningen finansierades med hjälp av den så kallade enprocentsregeln som tillämpas vid kommunala byggprojekt, och var ett samarbete mellan Kultur- och fritidsnämnden och Teknik- och samhällsbyggnadsnämnden.

Under en intervju med Christer Fällman, planeringsledare för kommunens konstverksamhet och sakkunnig ansvarig inför kultur- och fritidsnämnden framkom närmare hur processen hade fortlöpt. I samband med det stora trafikutvecklingsystemet som planerades – och fortfarande pågår – i Tornby, beslutades att de två största av de totalt nio planerade rondellerna skulle prydas av större konstnärliga gestaltningar. Tanken med rondellerna var att de skulle fungera som ”portar” för de människor som kom in i Linköping från motorvägen.

Under medeltiden omgavs städer så gott som alltid av murar som fungerade som både stadsgräns och beskydd. Vid infarterna fanns även tullar som i samspel markerade för besökare att de anlät till en ny miljö där andra normer förväntades. I dagens samhälle existerar varken stadstullar eller murar och markeringarna får ske på annat vis. Dessutom

² Om inte annat anges är informationen i följande, samt nästföljande stycke, (2.1.2 Finansieringen,) hämtat ur Catarina Thunings, *Konst i trafikmiljö: nya Bergsvägen*, Linköping kommun, 2005-01-03.

³ Intervju med Christer Fällman 2007-03-29

handlar det snarare om att trafikbeteendet ska ändras. Väggupps är ett ofta använt sätt, liksom avsmalningar och naturligtvis rondeller.⁴

Trafikmarkeringarnas syfte är att förmedla till trafikanterna att man går från en miljö till en annan. Just konstnärlig utsmyckning är ofta ett bra sätt att väcka uppmärksamheten på, eftersom den genom sin utformning kan fungera som en ”mänsklig signal från människa till människa”.

En annan viktig faktor är de skalor och proportioner som används i ett konstverk. En konstnär kan genom att använda sig av mänskliga proportioner förmedla något som direkt vänder sig till människornas humanitära sida och därigenom ökar förståelsen för verket.

2.1.2 FINANSIERINGEN

Nästa steg i processen var enligt Christer Fällman att undersöka de ekonomiska medel som fanns tillgängliga.⁵ I Linköping tillämpas som tidigare nämnts den så kallade enprocentsregeln. I ett riksdagsbeslut från 1937 beslutades att ett anslag på 1 % av den totala byggkostnaden skulle finansiera inköp av konstnärlig utsmyckning.⁶ Det rör sig inte bara om tavlor och skulpturer, utan i större byggprojekt satsas pengarna ofta på miljöintegrerad konst, precis som det skedde i Tornbys trafikprojekt. Enprocentsregeln är, trots namnet, inte alltid en fast regel eller något som säger att det tvunget måste röra sig om en procent av byggkostnaden. 1990 uppgavs bara omkring hälften av landets kommuner att de använde sig av enprocentsregeln. Alla kommuner har inte heller specifikt en procent avsatt utan andelen kan variera både uppåt och nedåt.⁷

Vid sammanträdet 2005-01-03 med Kultur- och fritidsnämnden samt Teknik- och samhällsbyggnadsnämnden lades följande förslag fram: ”att avsätta 1000 tkr totalt för konstnärlig gestaltning inom ramen för projekteringen av det nya vägsystemet i Tornby”. Det röstades senare också igenom.

När finansieringsfrågan var löst återstod att besluta vilka konstnärer som skulle få uppdraget. Det beslutades att den ena rondellen skulle smyckas av en lokal konstnär och den andra av en konstnär verksam någonstans i övriga Sverige. Valet föll tillslut på Linköpingskonstnären Stina Opitz och Jacob Dahlgren från Stockholm. Det brukliga vid

⁴ Magnus Johansson, sektionschef för område Befintlig väg, region Sydöst på Vägverket menar att rondeller är något som används mer och mer i trafikmiljön, på grund av att de på ett praktiskt sätt får trafikanter att hejda sig och uppmärksamma omgivningen men samtidigt bibehåller ett bra trafikflöde.

⁵ Intervju med Christer Fällman 2007-03-29.

⁶ Kerstin Lundberg och Chris Marschall, *Kommunerna och konsten* (Älvsjö, 1993), s. 11.

⁷ *Ibid.*, s. 11.

liknande projekt är att flera konstnärer bjuds in att lämna varsitt skissförslag.⁸ Nackdelen med detta är att var och en då skall ha sitt arvode, även om skissförslaget inte antas. Nu valde man istället två fastslagna konstnärer som i sin tur fick lämna in flera förslag var för samma arvode (25 000 kr exklusive moms) som ett.⁹

2.1.3 SKISSFÖRSLAGEN

Skissförslagen lämnades in i månadsskiftet april-maj 2005 och fanns därefter att beskåda på Passagens konsthall under en kortare tid.¹⁰

Stina Opitz lämnade två förslag på rondellutsmyckningar, döpta till ”Cirkulation I” och ”Cirkulation II”.¹¹ (Se bilaga 3) Den första skissen var ett vridet torn inspirerat av bl.a. monumentet Tatlins torn. Tornet skulle ha en spiralform och vara konstruerad i vitmålat stål. Den totala höjden skulle vara ca 5,25 meter.

”Cirkulation II” i sin tur bestod av en cirkel, 10 meter i diameter, i rött- och vitmålat stål. Cirkeln skulle resa sig i 45-graders lutning från marken och framför ringen var en hund i naturlig storlek, gjord av vit betong, placerad.¹² Som en förklaring till sin skiss skrev Stina själv i sitt förslag: ”Möte mellan ring i rörelse (framtida tefat?) och hund, spel mellan skalor och rörelse/stillastående. [...] Symboliskt har ringen och cirkeln samma antydning: helhet, kontinuitet, värdig, cyklisk tid.”

Stina Opitz ser ringen och hunden som ett konstverk i helhet, inte två olika konstverk.¹³ Vi tolkar konstverket som något som tillsammans visar på stora kontraster där ringen står för monumentalitet, rörelse och fasthet. Ringens storlek gör hundens litenhet mer påtaglig. Hunden symboliserar stillhet och en mjukare del av konstverket, men även en mänsklig sida och paralleller kan lätt dras till vad trafikmarkeringar har för syfte i dagens samhälle. En påtaglig bild av en hund ger lätt en påminnelse om att sänka hastigheten när man lämnar motorvägen och anländer till staden. Opitz säger själv att hon inte ville göra en människogestalt i sitt konstverk.¹⁴ Hunden får istället gestalta samma roll, i egenskap av något välkänt, människans bästa vän.

⁸ Intervju med Christer Fällman 2007-03-29.

⁹ Catharina Thuning, sid. 1.

¹⁰ Catharina Thuning, *Konst i trafikmiljö: nya Bergsvägen*, Linköpings kommun, 2005-05-17, sid. 1.

¹¹ Om inte annat anges har informationen i följande avsnitt hämtats ur Stina Opitz *Skissförslag trafikrondeller Nya Bergsvägen*, se Bilaga 3.

¹² I det färdiga konstverket har ringen en 60-gradig lutning.

¹³ Intervju med Stina Opitz, 2007-04-20.

¹⁴ Ibid.

2.1.4. BESLUT

I en övergripande sammanfattning från de diskussioner som uppkom i samband med valet av de två slutgiltiga skisserna framkommer ett par åsikter om de olika skissförslagen.¹⁵ Jacob Dahlgrens ”trafikskyltsabstraktion” utmärkte sig positivt i och med dess färgstarkhet och storlek – konstverken skulle ta plats och inte bli för diskreta. Ledamöterna uttryckte följande åsikter om utformningen på konstverken:

Det är viktigt att de blir tillräckligt stora.
Det är roligt med färg.
Det ska vara någonting som man lägger märke till.
Genomsiktligheten är viktig för trafiksäkerheten.
Det är roligt med kopplingen till Linköping och flygplanen utefter vägen.
Det är roligt att kunna säga att de finns i Linköping.
Det är viktigt att visa att vi kan tänka oss en modern gestaltning i Linköping.¹⁶

Ledamöterna i Teknik- och samhällbyggnadsnämnden ansåg alltså att färg, storlek och genomsiktlighet var viktigt att ta hänsyn till. Konstverken skulle vara iögonfallande och även spegla stadens vilja att ha en form av modern gestaltning på de offentliga platserna. Även Opitz torn fick positiva kommentarer, bl.a. för likheten med stadsdelens namn; Tornby. Den 9 juni 2005 valdes dock Stina Opitz andra förslag, ”Cirkulation II” med motiveringen:

Förslaget med den geometriska grundformen tar upp cirkulationsplatsens naturliga uttryck på ett effektivt sätt. Den 45-gradiga lutningen skapar dynamik och energi som ett balanskonstverk. Cirkeln har även många intressanta innebörder symboliskt och kulturhistoriskt. Handlar om helhet, totalitet, samtidighet, fulländad form, kretslopp m.m. [...] Stina Opitz tornliknande ”Cirkulation I” är också spännande, men sett i relation till Dahlgrens förslag kanske helhetsverken med två alltför visuellt påtagliga konstverk kan motverka varandra med ett alltför rikligt linjespel i olika riktningar.

Stina Opitz ”Cirkulation II” placerades ut i Nygårdsrondellen i Linköping den 26 mars 2006. Se bild på hunden i bilaga 4.

2.2. HÄNDELSEFÖRLOPP

Vi kommer nu beskriva kort hur utvecklingen av rondellhundsfenomenet skedde under 2006.¹⁷ Därefter följer en redogörelse av de mest betydelsefulla aktörernas roller.

¹⁵ Om inte annat anges har informationen i följande avsnitt hämtats ur Catharina Thunings, *Konst i trafikmiljö: nya Bergsvägen*, Linköpings kommun, 2005-05-17.

¹⁶ Sammanträdesprotokoll, Teknik- och samhällsbyggnadsnämnden 2005-05-25, sid 1.

Invigningen av Stina Opitz ”Cirkulation II” ägde rum i Nygårdsrondellen i Tornby den 26 mars 2006. En tid senare, någon gång under helgen 6-7 maj, vandaliserades den vita betonghunden. Detta upprörde många och uppmärksammades i lokala media med både insändare och krönikor.¹⁸ I början av juli hade en ny hund placerats ut, den här gången gjord av plywood. Vem som hade gjort hunden var okänt, men den sågs av många som något positivt. Inte heller den fick vara ifred utan försvann från rondellen. Därefter rapporterades ingenting om hundarna på en dryg månad. I början av september så dök plywoodhunden dock upp igen, för att återigen försvinna ett par dagar senare.

Nästa uppmärksammade händelse skedde när ett vitt hundben i betong placerades ut i Nygårdsrondellen. Stina Opitz uttalade sig positivt i media och undrade om benet var ett försök att locka tillbaka hennes hund.¹⁹

En tredje hund – ursprungsverket inräknat – uppenbarade sig i Ljungsbrorondellen i mitten av september och det var nu fenomenet började ta fart på riktigt. Mot slutet av september och början av oktober dök alltfler hundar upp i rondeller runtom i Linköping och även utanför stadens gränser.²⁰ Rapporteringarna i Östgöta-Correspondenten blev allt fler och man tillsatte under den här perioden till och med en ”dagens hundreporter” som hade till uppdrag att bevaka hundarna.²¹

Under tiden beslutade Teknik- och samhällsbyggnadsnämnden och Kultur- och fritidsnämnden gemensamt att en ny hund – i mer hållfast material – skulle tillverkas och ersätta den gamla. Den 30 september meddelas i Östgöta-Correspondenten att de två nämnderna totalt skulle bidra med 80 000 kr till den nya hunden.²²

Den 17 oktober framträdde en anonym aktionsgrupp kallad Akademi Vreta Kloster, (hädanefter förkortad AVK,) och förklarade sig som skapare av den första trähunden. De förblev anonyma till den 13 januari 2007 då de i en artikel i Dagens Nyheter, med anledning av Stina Opitz nominering till ”Årets Linköpingsbo”, trädde fram som skaparna av den första rondellhunden.²³

¹⁷ Om inte annat anges har alla faktauppgifter i detta avsnitt hämtats ur följande artikel: archive.corren.se/archive/2006/11/19/iycldxwffq8ghi0r.xml (2007-04-13)

¹⁸ archive.corren.se/archive/2006/5/13/1v9q75luadg7fyl.xml (2007-04-22)

¹⁹ archive.corren.se/archive/2006/9/15/iv14pitmg2bmgg6.xml (2007-04-22)

²⁰ archive.corren.se/archive/2006/10/5/iw2367syaffk2jw.xml?category1=1096984640-4&category2=1096984640-8& (2007-04-13)

²¹ Intervju med Annika Ekstedt (2007-04-12)

²² archive.corren.se/archive/2006/9/30/ivsgmc263pcj4yg.xml (2007-04-22)

²³ www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=605224 (2007-04-13)

Från och med oktober började även andra medier uppmärksamma rondellhundsfenomenet. Vid det här laget hade hundarna spridit sig även utanför Östergötlands gränser.²⁴ Mot slutet av året hade hundarna spridits till andra delar av världen, t.ex. Sydafrika²⁵ och Norge²⁶.

Länsmuseet anordnade under hösten en utställning med ungefär 80-90 foton lånade från Östgöta-Correspondenten. Besökarna fick även chansen att delta i en s.k. ”workshop” där man kunde bygga sin egen hund.²⁷

Efter årsskiftet har rörelsen i princip ebbat ut i Linköping med omnejd. Rapporteringarna och antalet tidningsartiklar har minskat markant, och på Östgöta-Correspondenten har man inte längre ”dagens hundreporter”, även om tips fortfarande inkommer till redaktionen.²⁸

Den 3 april 2007 återinvigdes Stina Opitz urhund i Nygårdsrondellen. Diskussioner hade pågått om hur denna invigning skulle gå till väga. Det fanns fyra alternativ: en storslagen invigning, en mindre mer stillsam invigning, ingen invigning alls, eller att vänta till den värsta uppståndelsen hade lagt sig. På kommunen hyste man farhågor om att även den nya hunden skulle saboteras och att man i så fall skulle få en tradition likt Gävles julbock. Därför valde man det fjärde alternativet: att vänta över vintern.²⁹

2.2.1. STINA OPITZ

Konstnären Stina Opitz föddes 1944 i Gävle, men bor i Linköping sedan ca 30 år tillbaka.³⁰ Hon har en mångsidig bakgrund och har bl.a. studerat konstvetenskap, filmvetenskap och deltagit i ett antal hantverkskurser.³¹ I början av karriären sysslade hon mest med måleri, men kände snart att hon ”ville ut på golvet” och arbeta med skulpturer. Installationer har idag också en stor del i hennes arbete, och då jobbar hon ofta med förgängliga material. Utöver konstnärskapet har hon även arbetat som lärare i utställningsproduktion på universitetsnivå.

För Stina Opitz är betraktaren en viktig del i konstverket, då han/hon fungerar som den sista biten i verket. Som konstnär kan man inte styra hur betraktaren ser på verket och tolkar

²⁴ www.expressen.se/1.449543 (2007-04-13)

²⁵ archive.corren.se/archive/2006/12/28/j0b615mbjjk89ii.xml?category1=1096984640-4& (2007-04-13)

²⁶ tb.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20061222/NYHETER/112220281/1090/AT (2007-04-13)

²⁷ Intervju med Lena Wiklund 2007-04-02.

²⁸ Intervju med Annika Ekstedt 2007-04-12.

²⁹ Intervju med Christer Fällman 2007-03-29.

³⁰ Inga Wallenquist, *Vår stad LINKÖPING Årsbok 2002* (2002) sid. 51-56.

³¹ Om inget annat anges är informationen i följande stycke hämtat ur en intervju med Stina Opitz 2007-04-20.

det. Det är något som hon ser som positivt och som gör konsten levande. Likadant är idén en viktig del i konstverket; Opitz ser en utveckling från när hon utbildade sig. Då sågs formen som det centrala och viktigare än idén.

Ett exempel på Stina Opitz offentliga konstverk är ”Det förlorade mästerverket”, som visades upp vid Östergötlands läns museums spegeldamm 1996. Det var en installation bestående av en landskapsmålning nedsänkt i vattnet. Vattnet var färgat rött, och en sensor registrerade när någon närmade sig. Då reste sig tavlan ur vattnet och stod på högakant under ett tiotal sekunder. Installationen påminner om Opitz tankar om att betraktaren har sista delen i konstverket.

Inför uppdraget att lämna in förslag till utsmyckning av rondellerna på Tornbyområdet i Linköping framkom olika åsikter angående utformningen. Landskapsarkitekterna föredrog något som inte hade en utpräglad vertikal form, för att inte ta fokus ifrån Linköpings domkyrka. Christer Fällman ville, enligt Opitz, däremot gärna se något vertikalt i rondellen. Stina Opitz löste detta genom att vinkla sin monumentala cirkel 60 grader. På så vis får cirkeln olika form när man kör bil genom rondellen och en illusion av rörelse uppstår.

Hunden symboliserar något kroppsligt och skapades för att ge en kontrast till cirkeln. Det monumentala tydliggörs då hunden har en storlek som alla kan relatera till. Stina Opitz ser hunden som en stillastående gestalt som betraktar den stora rörliga rockringen. Opitz blev väldigt ledsen när hon fick reda på att hennes verk vandaliserats. Att det var just hon som gjort verket tror hon inte spelade någon roll för att det förstördes.

Opitz roll i hela utvecklingen av rondellhundarna är stor då hon skapade det verk som gav inspiration, efter dess förstörelse, till den första rondellhunden. Hennes betydelse för utvecklingen av fenomenet efter förstörelsen av ”Cirkulation II” är förmodligen inte lika stor. Stina Opitz har själv funderat över hennes roll i hela rondellhundsfenomenet. Flera tidningar och andra medier ville få intervjua henne under en period så att hon blev ”tvungen att stänga av till slut”.

När hennes verk återinvigdes den 3 april 2007 använde medierna ordet ”rondellhund” även för hennes verk. Likaså användes ordet på pappret med inbjudan till invigningen.³² Detta tyckte Stina Opitz var en dålig benämning. Dels ser hon inte sin hund som en rondellhund och dels ser hon sin hundstaty som en del utav helheten av ”Cirkulation II”. Men samtidigt poängterar hon att hon inte kan styra media utan att ”man får ta det onda med det goda”.

³² Linköpings kommun, kommunledningskontoret, Inbjudan Invigning, 2007-03-20

2.2.2. AKADEMI VRETA KLOSTER

AVK är en anonym aktionsgrupp bestående av två personer.³³ De tillkom i direkt samband med förstörelsen av Stina Opitz verk ”Cirkulation II”, som en protest mot förstörelsen. De ”vill[e] även protestera med konstnärlig grund mot all annan skadegörelse och klotter på medborgarnas egendom, som exempelvis sker på väntkurer vid busshållplatser m.fl. platser”³⁴. De höll länge på sin anonymitet men kände sig, i samband med Östgöta-Correspondentens årliga tävling ”Årets Linköpingsbo”, tvingade att träda fram. Detta skedde i en tidningsartikel i Dagens Nyheter januari 2007.³⁵ De kände sig mer eller mindre tvingade då de ansåg det fel att konstnären Stina Opitz nominerades för rondellhundsföreteelsen, när hon tidigare tagit avstånd från densamma. Deras åsikt är att rondellhundarna tillhör folket och att ingen enskild person bör få äran för dem. Stina Opitz valde att avstå sin nominering i tävlingen, och erbjöd den istället till AVK.³⁶

AVK hävdar att de aldrig hade för avsikt att röja sin anonymitet, de ”ville aldrig ge ett ansikte åt rondellhunden [...]”.³⁷ Därför har de nu, när den värsta uppståndelsen har lagt sig, valt att återta sin anonymitet.

AVK har naturligtvis en mycket stor roll i hela fenomenet, då det var de som skapade den första rondellhunden.³⁸ I och med att de tidigt uttalade sig i media har de även bidragit till den debatt som uppstod angående folkets delaktighet i utsmyckandet av det offentliga rummet. I det e-mail vi fick från AVK skriver de:

Vi hoppas att det konstnärliga etablissemang ser och förstår den folkliga manifestationen och inser att den interaktiva folkliga konsten kan vara en kraft och tillgång till aktiviteter och nytänkande när det gäller utsmyckningar av det allmänna gatuutrymmet. [...] AVK har därför efterlyst en debatt om en utökad roll för medborgarna att få påverka den offentliga konsten och vara med i processerna innan beslut tas.³⁹

Vi tolkar det som att de gärna skulle se mer konst skapad av folket i det offentliga rummet, samt att de anser att folket bör få komma in tidigare och ha åsikter om den professionella konsten. Tilläggas bör att e-målet vi fick är skrivet drygt ett halvår efter deras första framträdande som skapare av den första rondellhunden. Vi har inte kunnat hitta någon övrig

³³ Om inget annat anges är informationen till följande stycke hämtat ur ett e-mail från AVK, ankommet 2007-04-19, se bilaga 2.

³⁴ E-mail från AVK (se bilaga 2).

³⁵ www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=605224 (2007-04-23)

³⁶ Intervju med Christer Fällman, 2007-03-29.

³⁷ E-mail från AVK (se bilaga 2).

³⁸ Vi har valt att följa Stina Opitz linje och anser inte att hennes hundskulptur i ”Cirkulation II” är en rondellhund.

källa som styrker den senare delen av citatet. Christer Fällman i Kultur- och fritidsnämnden menar däremot att det svenska folket väljer sina folkvalda att representera dem, och så gäller även i beslut rörande kulturfrågor. Christer Fällman ser en risk med att om alltför många olika viljor ska vara med och bestämma konstverkens utformning, så kan de bli slätstrukna. Om vem som helst kan göra offentlig konst, finns en fara att standarden sjunker på konstverken. En del av meningen med konst är just att den ska sticka ut och ibland även uppröra.⁴⁰

2.2.3. MEDIA

En viktig faktor för att rondellhundarna skulle få den enorma spridning den fick var medias bevakning av händelsen. Den tidning som började skriva om rondellhundarna och som har skrivit allra mest är Östgöta-Correspondenten.⁴¹ I juli skrevs den första artikeln beträffande en rondellhund i tidningen. Då kontaktade Östgöta-Correspondenten Stina Opitz för att ta reda på ifall det var hon som hade gjort den nya trähunden.⁴² I september skrevs fem artiklar, och det var då det började ta fart på riktigt. Som tidigare nämnts tillsattes så småningom en ”dagens hundreporter” och i oktober skrevs inte mindre än 25, mer eller mindre utförliga, artiklar. I november skrevs det nästan lika många. I december hade dock den värsta vågen ebbat ut men ändå skrevs ett tiotal artiklar den månaden. Efter nyår har det inte alls skrivits lika många artiklar och på Östgöta-Correspondenten har ”dagens hundreporter” tagits bort.

Östgöta-Correspondenten var som sagt den tidning som bevakade fenomenet allra mest. Utan denna tidnings alla rapporteringar hade rondellhundsfenomenet förmodligen aldrig blivit så utspritt som det idag är. Folk ringde in till tidningen och berättade om hundar de sett i rondellerna.⁴³ En del rondellhundar hade till och med en Östgöta-Correspondent-tidning i munnen.⁴⁴

Annika Ekstedt, som jobbar som journalist på Östgöta-Correspondenten, förnekar inte att tidningen haft en stor del i utvecklingen. Tillslut skrevs det så mycket om hundarna att de flesta reporterna på tidningen började tröttna på fenomenet.⁴⁵ Folk ringde in och tipsade redaktionen om hundar de hade sett. Ofta var det troligtvis sin egen, eller någon bekants,

³⁹ E-mail från AVK (se bilaga 2).

⁴⁰ Intervju med Christer Fällman, 2007-03-29.

⁴¹ Om inte annat anges har alla faktauppgifter i detta avsnitt hämtats från följande hemsida: www.corren.se/pages/static/archive/2006/42/iwrwj4xjuk6p7j2.xml (2007-04-14)

⁴² Intervju med Stina Opitz, 2007-04-20

⁴³ Intervju med Annika Ekstedt (2007-04-12)

⁴⁴ www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_14059447.asp (2007-04-14)

hund man rapporterade in. Det hände även att någon förskoleklass hörde av sig till Östgöta-Correspondenten när de skulle ut och placera sina hundar.⁴⁶

Hur mycket skrev andra tidningar? Vi har jämfört fyra olika rikstäckande tidningar: Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Aftonbladet och Expressen. Av dessa tidningar var det bara Expressen som sänar skrev lika många artiklar som Östgöta-Correspondenten en månad. I november skrev de 17, mer eller mindre relevanta, artiklar.⁴⁷ Annars var antalet artiklar betydligt mindre på de övriga tidningarna och även på expressen.

Svenska Dagbladet skrev en artikel i månaden mellan november och januari (två i december om man räknar med den artikel där de skriver om ordet ”rondellhund” som ett av årets nya).⁴⁸ Dagens Nyheter skrev ungefär två per månad mellan oktober och januari.⁴⁹ Aftonbladet skrev fyra i november och en i december.⁵⁰

Även inom andra typer av media har det rapporterats om hundarna. Bl.a. har Sveriges Television⁵¹ rapporterat om dem och även Sveriges Radio.⁵²

Det är inte enbart i de svenska medierna som det har rapporterats om rondellhundarna. Tyskland och Norge är ett par exempel på andra länder som har rapporterat om rondellhundarna.

På Internet sprids ordet om rondellhundarna med ljusets hastighet. Bloggar skrivs, filmer om hur man tillverkar en hund finns och rondellhunden har även fått en ”officiell” hemsida: www.rondellhund.se. När vi, den 14 april 2007, sökte på ordet ”rondellhundar” på Google fick vi upp över 71 000 träffar. När vi ändrade sökorden till ”roundabout dog” fick vi upp över 16 000 träffar. Detta visar på den enorma spridning detta fenomen har fått.

2.2.4. VÄGVERKET

Vägverket har haft en intressant roll i utvecklingen då de i högsta grad berördes av rondellhundarna.⁵³ Vägverket har till uppgift att sköta om rondellerna och upprätthålla en säker trafikmiljö. För att få sätta upp privata skyltar i trafiken krävs tillstånd och överlag är

⁴⁵ Intervju med Annika Ekstedt (2007-04-12)

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ www.expressen.se/1.548738?txtsearch=rondellhund*&searchtype=searchForm (2007-04-14)

⁴⁸ svd.sesam.se/search/?c=n&abb=svd&ss_lt=sitesearch&ss_ss=svd.se&ss_hpos=left&ss_pid=svd&q=rondellhun* (2007-04-14)

⁴⁹ www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=722&a=4314&q=rondellhun* (2007-04-14)

⁵⁰ http://aftonbladet.sesam.se/search/?q=rondellhun*&abb=&c=n (2007-04-14)

⁵¹ [svt.se sökord:rondellhund](http://svt.se/sokord:rondellhund) (2007-04-24)

⁵² [sr.se sökord:rondellhund](http://sr.se/sokord:rondellhund) (2007-04-24)

inställningen väldigt restriktiv. Längre var Vägverket negativt till utsmyckning i trafikmiljö, då det ansågs distrahera trafikanterna. På senare år har dock inställningen ändrats och de ser med mer positiva ögon på konst i trafiken.⁵⁴

När rondellhundarna började dyka upp i landet valde Vägverket på vissa orter att avlägsna hundarna. Dock möttes de av kritik från allmänheten och tillslut beslutade man på Vägverkets huvudkontor att låta dem stå kvar.⁵⁵

På Vägverket betraktade man rondellhundsfenomenet som en övergående trend och man beslutade att låta hundarna stå kvar så länge de inte utgjorde en uppenbar trafikfara eller skröpade ner i rondellerna.⁵⁶

2.2.5. LÄNSMUSEET

På läns museet insåg man snabbt att rondellhundsfenomenet var något stort och betydelsefullt som på något vis borde dokumenteras för eftervärlden.⁵⁷ Lena Wiklund anser att ett museums uppgift är att spegla det som händer i samtiden och inte enbart att visa upp det förflutna. Den utställning som gjordes togs emot mycket positivt från allmänheten i stort men fick även kritik. Den främsta kritiken kom från AVK men även en motståndsgrupp kallad "Aktion Aguéli".

AVK, å ena sidan, ansåg att en utställning skulle förta det folkliga ur rörelsen och reagerade starkt på att "makthavare och etablissemang vill göra något till sitt som de egentligen inte har med att göra".⁵⁸ Armin Scholler, länskonstkonsulent på läns museet i Linköping, menar däremot att det är etablissemangets plikt att dokumentera och bidra till diskussionen.⁵⁹ De kritiserade även läns museet p.g.a. deras vilja att samla in hundarna, något som dementerades av Lena Wiklund och Armin Scholler. Deras avsikt var aldrig att samla in några hundar från rondellerna, däremot fick de som ville gärna lämna in bidrag till läns museets utställning. Några hundar lämnades faktiskt in och var ett uppskattat bidrag i utställningen.

⁵³ Om inget annat anges är informationen i följande stycke hämtat ur en intervju med Magnus Johansson 2007-04-04.

⁵⁴ Catarina Thuning, sid. 2.

⁵⁵

svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=55868&a=698523&lid=is_search527895&lpos=9&queryArt527895=rondellhund&doneSearch=true&sd=47244&from=siteSearch&pageArt527895=0 (2007-04-23)

⁵⁶ www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=589448 (2007-04-14)

⁵⁷ Om inget annat anges refererar följande stycke till en intervju med Lena Wiklund 2007-04-02.

⁵⁸ www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=605224 (2007-04-13)

⁵⁹ www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_14059447.asp (2007-04-14)

Aktion Aguéli, å andra sidan, kritiserade läns museet för att de överhuvudtaget befattade sig med rondellhundarna. Deras ståndpunkt är att konst är något som utförs av professionella konstnärer och att rondellhundarna därmed inte hör hemma på museet.

2.3. GATUKONST

Vad är gatukonst?⁶⁰ Gatukonst är ett samlingsnamn för olika former av (oftast) obeställd konst i stadsmiljö. Gatukonsten innehåller former som graffiti, tags, schabloner, affischer, klistermärken och tredimensionella objekt. Gatukonsten är olaglig, däremot finns det platser där den får utövas lagligt. Men den olagliga verksamheten är dock mer utbredd än den lagligt utförda.

Gatukonsten har funnits länge. Exempelvis kan en turist i Pompeji se på väggristningar som är mer än 1500 år gamla. 1857 myntades termen graffiti av en arkeolog just i Pompeji. Denne hade funnit inristningar i väggarna som förmedlade allt från politiska budskap till skvaller.⁶¹ Att måla just politiska budskap på väggar är fortfarande vanligt. Byggnader som har en stark politisk koppling är populära objekt att uttrycka sina åsikter på genom att exempelvis måla eller sätta upp affischer på. Berlinmuren är ett exempel, israeliska ”barriären” på västbanken är ett annat.

Allmänheten har generellt en sämre inställning till graffiti och tags än de andra formerna av gatukonst. Tobias Barenthin Lindblad säger i en artikel i DN att graffiti är svårare att ta till sig om man inte har någon kunskap om området medan de andra formerna av gatukonst är lättare att ta till sig. Därför har graffiti och tagsen fått en mer negativ laddning.⁶² Många försök har gjorts för att få bort det många kallar klotter. I flera svenska städer har man infört en nolltolerans mot graffiti. Försök med lagliga väggar har gjorts för att kunna kontrollera utövandet. I media har det pågått och pågår ständiga debatter om graffiti, där bl.a. de stora kostnaderna för sanering av väggar tas upp som ett argument för att få bort den olagliga graffiti. En del hävdar även att gatukonsten leder till grövre kriminell verksamhet. Det finns dock delade uppfattningar om detta. Om en jämförelse görs med hur synen på graffiti var för flera år sedan och hur den är idag syns en skillnad då det har börjat dyka upp allt fler positiva röster om den idag. I huvuddelen av en tidning står det om det dyra klotret medan man i kulturdelen kan läsa recensioner av nya alster som uppförts (ofta då på lagliga

⁶⁰ Om inget annat anges är information till följande stycke hämtad ur Cecilia Anderssons bok ”Rådjur och raketer” (2006)

⁶¹ www.linkopingstidning.se/article/articleview/4944/1/8/ (2007-04-22)

⁶² www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=602330 (2007-04-22)

väggar). I Stockholm anordnade Stockholms stadsmuseum, sommaren 2006, stadsvandringar med just temat Street Art.⁶³

En av anledningarna till varför gatukonsten får så mycket uppmärksamhet är att den utförs i det offentliga rummet. Konst som ställs ut innanför museets väggar ses enbart av de personer som väljer att gå dit, medan alla som rör sig i offentliga miljöer kan stöta på gatukonst vare sig de vill eller inte vill. Det är dock inte enbart ute under den bara himlen som gatukonsten förekommer. I ex. tunnlar och under broar är det inte ovanligt med gatukonst. Hit är det kanske inte så ofta gemene kvinna/man går, däremot kan dessa ställen vara platser dit gatukonstnärer går för att åskåda andras verk och måla själva. Många försöker undvika områden med graffiti och tags eftersom de ofta har en bild av utövarna som brottslingar.

Platsen är oerhört viktig för gatukonstnären. Gatukonstnärer inspireras av platserna de är på och kan även leta upp ”den rätta” platsen för sitt verk. Dessutom ger olika platser olika status bland andra gatukonstnärer. En graffitimålare som målar på en svåråtkomlig plats, som är svårbuffad (svår att sanera bort), kan få hög status bland andra utövare. Gatukonstnärerna ser då inte bara till platsen för verket utan även till dess storlek och hur noggrant det är utfört. De senaste åren har några utövare börjat måla med hjälp av brandslangar just för att nå höga platser som de inte skulle kunna nå med hjälp av bara sin sprayburk.

Något typisk för gatukonsten är att utövarna i stor utsträckning är anonyma för omvärlden. Detta har bl.a. med risken för att åka fast att göra. Anonymiteten är dock inte lika stor bland gatukonstutövarna själva. Utövarna känner ofta igen vem personen/personerna bakom ett verk är. Graffitin har dock blivit mer inkorporerad med konstvärlden de senaste åren. Utställningar med graffitikonstverk blir allt vanligare. Idag kan en gatukonstnär bli lika känd som vilken annan konstnär. Ett ex. är Robert Banks, mer känd som Banksy. Här i Sverige har Akay och Peter Baranowski, även kända som bröderna Barsky, fått stor uppmärksamhet utanför gatukonstens kretsar för exempelvis deras fågelholkar och ”Traffic Island” i Stockholm. En rörelse sker där ”finkonsten” och gatukonsten närmar sig varandra alltmer.

Något annat som är utmärkande för utövningen av gatukonst är att verken ofta sätts upp på väldigt kort tid. En graffitimålare kan utföra ett verk på bara några få minuter. Det tar bara några få sekunder för en affisch eller ett klistermärke att bli uppsatt. Schabloner gör det

⁶³ www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=602330 (2007-04-22)

möjligt att färdigställa ett verk på en kort stund. Anledningen till detta är givetvis att inte hinna bli upptäckt och åka fast. De mest genomarbetade verken hittas ofta på platser där få människor rör sig.

I Cecilia Anderssons bok *Rådjur och Raketer* kan man läsa om intervjuer som hon har gjort med gatukonstutövare. I dessa intervjuer uttryckte utövarna sin vilja och önskan att få utsmycka det offentliga rummet som en anledning till att skapa gatukonst. En person jämförde gatukonsten i den offentliga miljön med att göra det fint och möblera om i sitt eget hem. Eftersom alla människor får ta del av det offentliga rummet borde alla få utsmycka det tyckte en utövare. Att ha kul var även något som var viktigt för flera av utövarna. Andersson gör även en jämförelse med platsspecifik konst. Hon ser gatukonsten i allra högsta grad som platsspecifik med en önskan att kommunicera med betraktaren. Andersson beskriver även gatukonsten som en meningsskapande praktik och som en form av identitetsskapande.

2.3.1. EN JÄMFÖRELSE MELLAN GATUKONST OCH RONDELLHUNDAR

Här nedan har vi gjort några jämförelser mellan rondellhundarna och gatukonsten. Först beskrivs likheterna och sedan olikheterna.⁶⁴

Vilka likheter finns det mellan gatukonsten och rondellhundarna? Frågan om den kriminella aspekten är på många sätt svår att jämföra. När man läser i tidningarna om rondellhundarna står det nästintill ingenting om olagligheten med dessa. Det som gör rondellhundsverksamheten olagligt är att de som placerat ut hundarna i rondellerna inte sökt tillstånd för att få utsmycka rondellerna. Vet de som håller på med rondellhundarna överhuvudtaget om att det är olagligt? Eftersom vi inte har träffat några personer som personligen gjort rondellhundar kan vi inte svara på den frågan.

Något annat som är väldigt intressant och på många sätt liknar gatukonsten är anonymiteten. Vad som orsakar anonymiteten bland hundskaparna är svår att veta. Gör en rondellhundsskapare bara som alla andra tidigare har gjort och inte ger sig till känna och/eller vill de väldigt gärna vara anonyma och inte kunna bli ihopkopplade med hundarna? Enligt definitionen av ordet rondellhund på den ”officiella” hemsidan står det att hundarna allra helst ska placeras ut i skydd av nattens mörker.⁶⁵ De flesta gatukonstverken sätts också upp, eller målas, nattetid. En platsspecifik, (för det är ju rondellhundarna också i allra högsta

⁶⁴ Om inget annat anges är information till följande stycke hämtad ur Cecilia Anderssons bok ”Rådjur och raketer” (2006)

⁶⁵ www.rondellhund.se/ (2007-04-09)

grad), olaglig, (oftast) anonym verksamhet som ofta bedrivs på natten kan alltså skrivas som en jämförelse.

Om man inte ser till graffitin och tagsen utan de andra stilarna, (som folk i allmänhet inte har en lika negativ syn på), inom gatukonsten kan en annan jämförelse göras. Nämligen glädjen och tankarna som verken kan ge till invånarna i städerna. Om vi tar bröderna Barskys projekt ”Traffic Island” som exempel. Detta verk liknade på många sätt rondellhundarna. Det var ett tredimensionellt objekt som låg omgärdat av vägar i trafiken. ”Traffic Island” var en liten röd stuga med tomt och staket runtom. Verket fick stå kvar i flera år innan det anonymt togs bort. Till och med markkontoret och trafikkontoret hjälpte till med skötseln av detta populära utflyktsmål.⁶⁶ En hel del människor ser ingen harm i att dessa verks sätts upp utan snarare som något positivt och glädjande. Det finns dock rondellhundar och även gatukonstverk som har väckt anstöt hos många, dessa brukar dock polisen eller vägverket ta hand om.⁶⁷ Humorn verkar som sagt vara en stor del av både gatukonsten och rondellhundskonsten. (Se ett par exempel på hundar vi tyckte var roliga i bilaga 4.) Etnologen Anna Sofia Lundgren har i en artikel i Östgöta-Correspondenten sagt att hon tror att hundarna dels kommit till p.g.a. den folkliga humorn.⁶⁸

En till likhet som finns mellan rondellhundar och gatukonsten (dock inte i lika stor utsträckning inom graffitin och tagsen) är att djur och djurvärlden ofta är förekommande och populära motiv. Det finns inte enbart hundar i rondellerna utan det förekommer även andra djur exempelvis en rondellren,⁶⁹ en rondellkatt⁷⁰ och en rondellsnigel⁷¹ för att nämna några exempel. Cecilia Andersson skriver också om populariteten med djur som motiv och tar upp exempel som klistermärken på renar, en schablonmålning föreställande en tiger och de redan tidigare nämnda fågelholkarna. Djuret och dess värld som motiv är ofta populärt bland medborgarna.

Till själva utformningen finns de största likheterna mellan gatukonsten och rondellhundarna just hos de tredimensionella objekten eftersom rondellhundarna också är tredimensionella objekt.

⁶⁶ www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=602330 (2007-04-22)

⁶⁷ www.rondellhund.se/?q=node/432 (2007-04-10)

⁶⁸ archive.corren.se/archive/2006/10/18/iwpbm3gbx2biok3.xml?category1=1096984640-27& (2007-04-09)

⁶⁹ svt.se/svt/play/video.jsp?a=701911 (2007-04-09)

⁷⁰ archive.corren.se/archive/2006/11/8/ixrth3gpu7rt3gw.xml?category1=1096984640-4&category2=1096984640-7 (2007-04-09)

⁷¹ archive.corren.se/archive/2006/10/5/iw2367syaffk2jw.xml?category1=1096984640-4&category2=1096984640-8& (2007-04-09)

Den största skillnaden, om en jämförelse görs mellan de olika stilarna inom gatukonsten och rondellhundarna, finns mellan graffitin, tagsen och rondellhundarna.

Det finns ofta en rädsla bland människor som gör att de gärna undviker mörka områden, ex. tunnlar, där graffiti och tags syns på väggarna. Bilden hos människor av den brottsliga graffitiutövaren är nog troligtvis väldigt vanlig. Dock undviker nog gärna dessa människor mörka områden överhuvudtaget vare sig graffitin finns där eller inte. Vi gjorde en undersökning bland Linköpingsborna och deras syn på rondellhundarna. De allra flesta såg rondellhundarna som något positivt.⁷² Detta gör det troligt att de även ser positivt på dem som tillverkar rondellhundarna. Vi har svårt att tro och har inte fått höra att bilister ska ha börjat undvika rondellerna p.g.a. en rädsla för rondellhundsutövarna. Om man enbart ser till verken (rondellhundarna och graffitin) bör bilisterna dock vara mer rädda än fotgängarna i mörkret. Rondellhundarna kan utgöra en trafikfara om de till exempel skulle blåsa omkull och fara ut i vägen. Risker är dock inte så stora då Vägverket försöker plocka undan alla hundar som de ser som en potentiell trafikfara från rondellerna.⁷³

Vi har kommit fram till att fler har en mer negativ syn på graffiti och tags än rondellhundar. Detta gäller inte enbart hos invånarna i kommunerna utan troligtvis även hos de styrande. Som tidigare nämnts finns det en nolltolerans mot graffitin. Det finns det inte mot rondellhundarna. Några försök att överhuvudtaget försöka få tag i och straffa de som tillverkar rondellhundarna har vi inte hört talas om. De allra flesta vi har intervjuat ser rondellhundarna som någonting positivt, något som skapar en kreativ anda hos utövarna. När kultur- och fritidsnämndens ordförande Johan Lundgren (c) återinvigde hundskulpturen i konstverket "Cirkulation II", den 3 april 2007, talade han om vilka konsekvenser rondellhundarna har gett. Dels talade han om den positiva debatten om offentlig konst som uppstått, dessutom pratade han om skaparlusten som hundarna gett.⁷⁴ Som sagt verkar inte de styrande i kommunerna vara särskilt oroliga eller se väldigt negativt på rondellhundarna särskilt inte om en jämförelse görs med synen på graffitin.

En annan intressant jämförelse kan göras mellan ex. SL (Stockholms Länstrafik) och Vägverket. Det är vanligt att graffiti målas på tåg. Det är inte för intet som uttryck som "Whole Train" (målandet över ett helt tåg), och "Insides" (målandet inuti bussar och tåg) finns inom graffitins värld.⁷⁵ Det är vanligt att de kommunala trafikbolagen, särskilt i större

⁷² Se bilaga 1.

⁷³ Intervju med Magnus Johansson (2007-04-04)

⁷⁴ Återinvigning av "Cirkulation II" (2007-04-03)

⁷⁵ www.graffiti.org/faq/graffiti.glossary.html (2007-04-03)

städer, råkar ut för gatukonst. Dessa försöker stoppa graffitin så gott de kan. Likaså är det Vägverket som ”drabbas” av rondellhundarna på så sätt att det är de som tar hand om och sköter om rondellerna. På vägverket är en av de viktigaste frågorna trafiksäkerheten. Så länge rondellhundarna inte utgör någon trafikfara eller försvårar för Vägverket att drifta och underhålla vägen har man, på Vägverket, sagt att rondellhundarna får stå kvar.⁷⁶ Vägverket städar även i rondellerna. Håller en rondellhund på att förfalla och gå sönder tas den bort. Vägverket har inte gått ut lika hårt för att stoppa rondellhundarna som ex. SL har för att stoppa graffitin.

En annan skillnad är åldersgrupperna på människorna som skapar gatukonsten och rondellhundarna. Cecilia Andersson skriver att det främst är ungdomar (och unga vuxna) som sysslar med gatukonst. På Östgöta-Correspondentens hemsida kan man läsa om barn som har skapat rondellhundar.⁷⁷ När länsmuseet i Linköping hade sin rondellhundsutställning var det många barn som fick chansen att tillverka en egen.⁷⁸ Det är dock inte enbart barn utan även vuxna som har gjort rondellhundar.

2.4 DEN ALLMÄNNA UPPFATTNINGEN

För att få en ungefärlig bild av vad allmänheten tycker om rondellhundarna gjorde vi en undersökning bland slumpvis valda linköpingsbor. Totalt frågade vi 15 personer, både män och kvinnor, i varierande ålder. Eftersom svaren på de flesta frågorna var liktydiga ansåg vi att ett större urval var onödigt att göra. Dessutom gjorde tidsbristen att vi prioriterade annat. För en närmare sammanställning av undersökningen, se bilaga 1.

Sammanfattningsvis kan man dock säga att linköpingsborna överlag är positivt inställda till rondellhundarna och många skrattade när vi berättade om vårt val av uppsatsämne. Ingen hade gjort en egen hund, men ett par stycken kände till någon som hade gjort en. Med undantag av en person tyckte alla att det var bra med rondellhundar. Det bör nämnas att den personen inte ville se någon utsmyckning alls i rondellerna, förutom gräs och blommor.

Vi frågade även de fem sakkunniga, intervjuade personerna om deras inställning till rondellhundarna; är det konst eller inte, och vad som är positivt respektive negativt med hela

⁷⁶ Intervju med Magnus Johansson (2007-04-04)

⁷⁷ archive.corren.se/archive/2006/10/4/ivzmd960luxl90y.xml?category1=1096984640-4&category2=1096984640-7& (är ett exempel) (2007-04-09)

⁷⁸ archive.corren.se/archive/2006/11/6/ixnwejhzf7ocpez.xml?category1=1096984640-4&category2=1096984640-7& (2007-04-09)

rörelsen.⁷⁹ Alla tyckte att det var positivt att människorna engagerade sig i rörelsen. Ord som ”lekfullt”, ”sprudlande” och ”fantastiska fantasisprakande djur” nämndes bland annat. En av de intervjuade såg det också som något bra att svenska folket för en gångs skull stod upp emot lagar och regler. Den uppkomna debatten var också något som nämndes av flera.

Flera tyckte att Aktion Aguéli kommit in som en frisk fläkt i diskussionen. Denna grupp ifrågasatte starkt benämningen av rondellhundar som konst.⁸⁰ En grupp, förmodligen Aktion Aguéli, kidnappade en rondellhund och hotade att utsätta den för våld.⁸¹ Denna aktion påminde mycket om den händelse som skedde under Stockholm CowParade 2004 då en av kossorna blev kidnappad och senare även förstörd. "Vi kräver att korna förklaras icke-konst. Annars kommer gisslan att offras" skrev kidnapparna då i ett e-mail till Aftonbladet.⁸²

Det negativa som nämndes var debatten om att samhället inte behöver professionella konstnärer. Åsikter syntes i tidningarna om att skattepengarna går till något som man kan göra lika bra själv.⁸³ Flera av de intervjuade såg risker för att den konstnärliga standarden skulle kunna sjunka. Det behövs konstnärer för att bibehålla en hög kvalitet.

På frågan om de intervjuade ansåg att rondellhundarna är konst eller inte fick vi någorlunda samstämmiga svar. Hundarna i sig är inte konst men som en företeelse får de räknas som en konströrelse. De intervjuade uttryckte åsikter om att vissa hundar hade konstnärliga kvalitéer. Flera personer bland de intervjuade samt de utfrågade linköpingsborna ansåg att syftet bakom varje enskild hund är avgörande för frågan huruvida det är konst eller ej. Många har gjort sina hundar enbart som en rolig grej och kan därför inte klassas som konst, menade de flesta.

⁷⁹ Informationen till följande stycke är hämtad ur intervjuer med Christer Fällman, Lena Wiklund, Stina Opitz och Annika Ekstedt.

⁸⁰ archive.corren.se/archive/2006/11/19/iyclexcj3f4g34f.xml (2007-04-23)

⁸¹ www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=589448 samt tobi.blogg.se/201106193217_go_aguli_go.html (2007-04-23)

⁸² www.aftonbladet.se/vss/nyheter/story/0,2789,520666,00.html (2007-04-23)

⁸³ expressen.se/1.453868 (2007-04-23)

3. AVSLUTNING

3.1. SLUTSATS OCH DISKUSSION

Enligt den kinesiska astrologin var år 2006 Hundens år, något som det svenska folket verkade ta på allvar. Under senare halvan av 2006 tog rondellhundsrörelsen fart på riktigt. Ursprunget kan kopplas till Stina Opitz verk ”Cirkulation II” som förstördes i början av maj. I första delen av vår avhandling gick vi igenom den beslutsprocess som ska till innan ett offentligt konstverk kan bli verklighet.

Varför fenomenet med rondellhundar fick så stor genomslagskraft, kunde vi snabbt konstatera berodde på media och deras bevakning av det hela. Dessutom spelar såklart folket en stor del i utvecklingen då det är de som gjort hundarna.

Vilka faktorer som påverkade folket har varit svårt att utröna då vi endast samtalat med skaparna av den första rondellhunden. Tidigare har vi nämnt humorn som en viktig medverkande kraft. I huvudsak har rondellhundarna setts som något roligt som inte kräver något speciellt konstnärligt kunnande för att göra. Återigen är medias roll förmodligen viktig, då folk säkert gjort hundar delvis för chansen att se sitt eget verk i tidningen. Olagligheten är en fråga som vi gärna skulle ha velat utreda mer. Det är en intressant aspekt att media inte poängterade det mer än vad de gjorde, utan istället valde att framställa fenomenet som något positivt. Visste rondellhundsskaparna överhuvudtaget om att det de gjorde, inte var tillåtet? Vägverket berättade själva för oss att de medvetet valt att hålla en låg profil för att inte blåsa upp det hela ännu mer.

Efter kontakt med Akademi Vreta Kloster har vi kunnat fastställa vad deras syfte med den första hunden var. De ville protestera mot klotter och förstörelse i samhället, samtidigt som de ville visa sitt stöd för Stina Opitz, när hennes hund dekapiterades.

I början av arbetet med uppsatsen var vår idé att jämföra rondellhundsfenomenet med eventuella tidigare liknande händelser. Våra tankar rörde sig kring händelser så som trädgårdstomtarnas befrielsearmé, förstörelsen av Edvard Eriksens skulptur ”Den lille Havfrue” i Köpenhamn samt det ”traditionella” julbocksbrännandet i Gävle. När vi började nysta i företeelsen märkte vi dock att gatukonströrelsen på många sätt var det som låg närmast till hands. Vi kom fram till en rad likheter, men även en mängd skillnader som gör att frågan fortfarande inte kan anses vara helt besvarad.

Även den sista frågan får anses delvis obesvarad. För vissa människor är rondellhundarna en form av konst, både enskilt och som företeelse. För andra enbart som företeelse, och vissa

människor anser att det inte har något med konst att göra överhuvudtaget. Frågan kan dock ställas på i princip allting som är skapat av människohand, och lär aldrig någonsin kunna besvaras tillfredsställande nog för alla individer.

3.2. SAMMANFATTNING

Rondellhundsfenomenet tog fart under senare delen av år 2006. Bakgrunden låg i att Stina Opitz konstverk vandaliserades i maj samma år. Idén till detta verk uppkom under 2004 då kommunen ville utsmycka två av rondellerna på Tornbyområdet i Linköping. Uppsatsen tar upp processen från idé till färdigt konstverk.

En tid efter förstörelsen av ”Cirkulation II” upptäcktes en hemsnickrad trähund i samma rondell och frågor om skapare och syfte uppstod snart. Efter att Akademi Vreta Kloster trätt fram som skapare dröjde det inte länge innan andra hundar började dyka upp.

Media var snabba med att dokumentera händelserna och har spelat en stor roll i utvecklingen. Bloggar, krönikor och tv-reportage har hjälpt till att sprida hundarna världen över.

Hundarna påminner till viss del om gatukonst. Vi har gjort en jämförelse mellan gatukonst- och rondellhundsrörelserna.

Frågan om vad konst är och vilken konst som ska få finnas i det offentliga rummet diskuteras i avhandlingsdelen. Den frågan har även det svenska folket börjat ställa sig och till viss del tagit ställning i, i och med rondellhundsföreteelsen.

REFERENSLISTA

Otryckta referenser:

Linköpings kommun:

Linköpings kommun, kommunledningskontoret, Inbjudan Invigning, 2007-03-20

Sammanträdesprotokoll, Teknik- och samhällsbyggnadsnämnden 2005-05-25

Catarina Thunings, *Konst i trafikmiljö: nya Bergsvägen*, Linköping kommun, 2005-01-03

Diverse:

Stina Opitz *Skissförslag trafikrondeller Nya Bergsvägen*

E-mail från AVK

Återinvigningstal av ”Cirkulation II” av kultur- och fritidsnämndens ordförande Johan Lundgren (c)

Intervjuer:

Intervju med Christer Fällman, 2007-03-29

Intervju med Lena Wiklund, 2007-04-02

Intervju med Magnus Johansson, 2007-04-04

Intervju med Annika Ekstedt, 2007-04-12

Intervju med Stina Opitz, 2007-04-20

Tryckta referenser:

Andersson, Cecilia, *Rådjur och raketer – Gatukonst som estetisk produktion och kreativ praktik i det offentliga rummet*, (HLS Förlag 2006)

Lundberg, Kerstin & Marschall, Chris, *Kommunerna och konsten*, (Älvsjö, 1993)

Vår stad LINKÖPING Årsbok 2002 (Linköping, 2002)

Internet:

Artiklar ur Aftonbladet:

aftonbladet.sesam.se/search/?q=rondellhun*&abb=&c=n (2007-04-14)

Artiklar ur Dagens Nyheter:

www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=605224 (2007-04-13)

www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=589448 (2007-04-14)

www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=722&a=4314&q=rondellhun* (2007-04-14)

www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=602330 (2007-04-22)

Artiklar ur Expressen:

www.expressen.se/1.449543 (2007-04-13)

www.expressen.se/1.548738?txtsearch=rondellhund*&searchtype=searchForm (2007-04-14)

Artiklar ur Linköpings Tidning:

www.linkopingstidning.se/article/articleview/4944/1/8/ (2007-04-22)

Artiklar ur Svenska Dagbladet:

svd.sesam.se/sokord:rondellhun* (2007-04-14)

www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_14059447.asp (2007-04-14)

Artiklar ur Östgöta-Correspondenten:

www.corren.se/pages/static/archive/2006/42/iwrwj4xjuk6p7j2.xml (2007-04-14)

archive.corren.se/archive/2006/11/8/ixrth3gpu7rt3gw.xml?category1=1096984640-4&category2=1096984640-7 (2007-04-09)
archive.corren.se/archive/2006/10/18/iwpbm3gbx2biok3.xml?category1=1096984640-27& (2007-04-09)
archive.corren.se/archive/2006/10/5/iw2367syaffk2jw.xml?category1=1096984640-4&category2=1096984640-8& (2007-04-09)
archive.corren.se/archive/2006/11/6/ixnwejh7ocpez.xml?category1=1096984640-4&category2=1096984640-7& (2007-04-09)
archive.corren.se/archive/2006/10/5/iw2367syaffk2jw.xml?category1=1096984640-4&category2=1096984640-8& (2007-04-13)
archive.corren.se/archive/2006/11/19/iyclexcj3f4g34f.xml (2007-04-23)
archive.corren.se/archive/2006/11/19/iycldxwfq8ghi0r.xml (2007-04-13)
archive.corren.se/archive/2006/5/13/1v9q75luadg7fyl.xml (2007-04-22)
archive.corren.se/archive/2006/9/15/iv14pitmg2bmgg6.xml (2007-04-22)
archive.corren.se/archive/2006/9/30/ivsgmc263pcj4yg.xml (2007-04-22)
archive.corren.se/archive/2006/12/28/j0b615mbjjk89ii.xml?category1=1096984640-4& (2007-04-13)

Utländska tidningar:

tb.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20061222/NYHETER/112220281/1090/AT (2007-04-13)

Sveriges Radio:

http://www.sr.se, sökord: rondellhund (2007-04-24)

Sveriges Television:

http://svt.se/svt/play/video.jsp?a=701911 (2007-04-09)

http://svt.se,sökord: rondellhundar (2007-04-23)

http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=55868&a=698523&lid=is_search527895&lpos=9&queryArt527895=rondellhund&doneSearch=true&sd=47244&from=siteSearch&pageArt527895=0 (2007-04-23)

Övrigt:

tobi.blogg.se/201106193217_go_aguli_go.html (2007-04-23)

www.rondellhund.se/ (2007-04-09)

www.rondellhund.se/?q=node/432 (2007-04-10)

www.graffiti.org/faq/graffiti.glossary.html (2007-04-03)

www.sprakradet.se/nyord (2007-03-24)